

YAZAR GÖZÜYLE ARAŞTIRMA SÜRECİ VE DANIŞMANLIK (GERÇEK BİR YAŞAM ÖYKÜSÜ İLE)

Yasemin KILIÇ ÖZTÜRK

Özet:

Bilimsel araştırmalar okuyucuya ulaşmaları ölçüsünde bilime katkı sağlayabilirler. Bir araştırmanın okura ulaşabilmesinde süreli yayıncılığın önemi yadsınamaz. Okura ulaşma sürecinde yazarların dergi seçiminde çeşitli faktörler rol oynar. Bu faktörlerden birisi de derginin danışmanlık sürecinin işleyişidir. Yazar danışmandan konuya hakimiyet ve bilime merakın yanısıra, emeğe saygı, hoşgörü, iyi niyet, eğiticilik, öğreticilik, sabır, özveri, mümkün olduğunca hızlı ve ayrıntılı değerlendirme ister. Belki de araştırmasını okuyucuya ulaştırabileceği sonucunu aldığı anda bile yazarın danışmandan istemediği tek şey yorumsuzluktur. Bir grup yazarın gerçek yaşam öyküleri üzerinden yazar bakış açısıyla araştırma süreci ve danışmandan beklentiler anlatılmaktadır.

Bilimsel araştırma akademik ve mesleki açıdan değerlendirildiğinde; birikim ve deneyimlerin paylaşılması, verilen sağlık hizmetlerinin kalitesinin ölçülebilmesi ve toplum sağlığının geliştirilebilmesi açısından önem arz etmekle birlikte araştırmacının kendine güvenini de artıran eşsiz bir dayanaktır(1,2,3). Yazar açısından bakıldığında ise sorudur, sorunun cevabıdır, zamandır, emektir hatta aşktır araştırma. Başlayınca diğer işleri, sorumlulukları, çoğu zaman uyumayı geri plana atmaya neden olan büyük bir aşkla bağlanır yazarlar çoğu kez araştırmasına... Böylesi bir emekten sonra heyecanla tanıştırmak ister çevresindekilere yeni aşkını. En şöhretli, en etkin, en çok incelenen, en hızlı tanıştırdığı dergidir en büyük hayali(3,4). Zaman elvermez kimi zaman uzaklara gitmeye (dosya yetiştirmelidir bir yerlere), kimi zaman korkar ya beğenmezlerse' diye (özellikle de yeni yazmaya başlamışsa. Dergi geleneklerimizde sözüne güvenilen, görüşü en önemli ve saygın olan aile büyüğüdür adeta. Sonunda çeşitli nedenlerle günün şartlarına göre uygun olduğunu düşündüğü bilimsel dergiyi belirler. Yazar farklı yollarla (online, yüz yüze görüşerek ...) başvuruyu yapar ve sevdasından gelecek haberleri beklemeye başlar. Bu haber, editörün imzasını taşıyan danışman yorumudur. Branşlarından bir akademisyenin ya da eğiticinin olmadığı eğitim araştırma hastanesinde uzmanlık eğitimi alan bir grup Aile Hekimliği Uzmanının sevdalarını, bu sevdalara yapılan danışman ve editör yorumlarını onların bakış açısıyla paylaşmak istiyorum. Elde ettikleri birçok sonuç araştırma makalelerine konu olmuştu ama onlar bu makalelerden bihaber; yaşayarak öğrendiler.(1,2,3,4,5,6,7)

Yirminin üzerinde asistanı olan, rotasyonlarla eğitimini tamamlayan klinikte çok değil birkaç yıl önce bir elin parmakları kadar asistanın sevdası araştırma yapmaktı. İlk heyecanla sayısız araştırma yapabileceklerini düşünürken; öncelikle iki araştırmayla başlamak konusunda karar kıldılar. Çünkü asistanlıkta az zamanları kalmıştı. Tezlerini de yetiştirmek zorundaydılar. Bu sevdada ilk kuralı anlamış oldular. ARAŞTIRMA ZAMAN İSTER.

Uz. Dr. Yasemin KILIÇ ÖZTÜRK

Aile Hekimliği Uzmanı, Yazar

Urla 1 nolu ASM, - İZMİR

Araştırma konusu bulundu. Pratikte pek de kullanabilecekleri konular değildi ama olsun, başka meslektaşlarının işine yarayacaktı. Ayrıca kolay ulaşabilecekleri veriler bulmak zorundaydılar, fazla şansları da yoktu. Etik kurul onayından sonra elbirliği ile verileri topladılar. Günlük görevlerinden ve nöbetlerinden vakit buldukları oranda birisi verileri kaydediyor, öteki istatistikleri araştırıyor, bir diğeri de bu konudaki yayınları tarıyordu. Fırsat buldukça birbirlerine geldikleri noktayı anlatıyorlardı. İşte ikinci kural: EKİP ÇALIŞMASI GEREKİR.

Verilerin analizi tamamlanmıştı. Artık yazma zamanı gelmişti ama asistanlık bitmekteydi. Birer ikişer devlet hizmet yükümlülüğü atamaları başladı. Görev paylaşımı yapılarak en kısa zamanda sonuçlandırmak üzere vedalaşmaya başlanmıştı. Uzman olarak yeni hayatlarında birçok değişikliğe alışmaya çalışırken internet ve telefon yoluyla iletişime devam ederek sonunda araştırma yazısını tamamladılar. Üçüncü kural belirlemişti. FEDAKARLIK VE EMEK VERMEK ÖNEMLİDİR.

Sıra sevdalarının takdimine gelmişti Onlara göre en iyi dergilere (!?) layıktı sevdaları ama uçsuz bucaksız deryalara açılmak cesaret isterdi. Belki de birinci basamak hekimliğini değersiz bulanlara kafa tutmaktı niyetleri(5). Zaten vefasız da olmamalıydı insan. Önce uzmanlık aldıkları hastanenin dergisini denemeliydiler. Hem hastane çalışanları ve derginin danışmanları genellikle hoşgörü sahibi ve iyi niyetli insanlardı, belki daha önceleri çevrelerinden duydukları kadar acımasız olmazdı bu danışmanlar. Evet, karar verilmişti, hastane dergisine göndermeliydiler. DERGİ SEÇİMİNDE FARKLI BEKLENTİLER GÜNDEME GELEBİLİR.

Derginin yazarlara olan bilgilendirme notu tekrar gözden geçirildi. Etik kurallara uygun şekilde imzalar atılarak, defalarca özenerek okudukları başka yazıların formatında bir dosya hazırlandı ve bir yılı aşan bir sürenin sonunda sevdaları tanıştırılabilir hale gelmişti. En büyük korkuları etik suç işlemektir. ARAŞTIRMA DERGİNİN KURALLARINA GÖRE YAZILMALIDIR VE ETİK KURALLAR ÖNEMLİDİR.

Artık heyecanla sevdalarından gelecek haberi beklemeye başladılar. Her bir araştırma isimler kapatılarak ikişer danışmana gönderilecekti. Birkaç hafta geçince telefon görüşmeleri sıklaşmaya başladı. Neden cevap gelmemişti ki? Zaman geçmek bilmiyordu. Dergi sekreterini aradı birisi çekinerek. Nazik ses tonuyla danışmanlardan geribildirimlerin gelmediğini, olumsuz bir durum olmadığını, heyecanlarını çok iyi anladığını söyledi. Belli ki o da araştırmalara ve dergideki işine aşık. Heyecanlı bekleyiş onlara asırlar gibi geçiyordu. Üç beş sayfalık yazıydı nihayetinde. Neden okumazdı ki danışmanlar hemen? O günlerde anladılar ki DANIŞMANLIK SİSTEMİ YAVAŞ İŞLERSE YAZARLAR MUTSUZ OLURLAR.

Nihayet heyecanlı bekleyiş dergi sekreterinin telefondaki sesiyle son buldu. Üzgün bir ses tonuyla heveslerini kırmamaya çalışarak değerlendirme sonuçlarının hazır olduğunu, birisinde düzeltmeler gerektiğini, diğersinin ise reddedildiğini söyledi. Nerede yanlış yapmışlardı ki? Postalamaya gerek yoktu elden alırlardı hemen. ARAŞTIRMANIN HER AŞAMASINDA MERAK EDİLEN BİRŞEYLER VARDIR.

Reddedilen makaleyi değerlendiren danışman bilimsel hayatlarının en önemli dersini veriyordu. Devlet hizmet yükümlülüğü, araştırma nasıl yazılır, derginin özellikleri... derken zaman kaybetmişler ve çalışmanın veri analizi sırasındaki kullandıkları sınıflama değişmişti! En önemli ders danışmandan geliyordu. ARAŞTIRMA GÜNCEL OLMALIDIR, YAZAR OLABİLMEK İÇİN GÜNCEL YAYINLAR YAKINDAN TAKİP EDİLMELİDİR. Bu sevda artık bilim aşkı açısından çok yaşlıydı ona yönelik yapılacak fazla bir şey yoktu.

Diğer sevdanın durumunun da oldukça vahim olduğu haberi gelmişti. Bu düzeltme denilen şey neredeyse yazının tamamıydı. Off! Neredeyse baştan yazılmalıydı. Bundan da mı vazgeçmeliydiler acaba? YAYIN YAPMAK SABIR İSTER. EDİTÖR VE DANIŞMANLAR KABUL EDİLEBİLİR NİTELİKTEKİ HER ARAŞTIRMAYI YAYINA UYGUN HALE GETİREBİLECEK KADAR SABIRLIDIR.

Motivasyonları kırılmıştı. Yazar olamayacaklarını düşündüler. Bir de danışman yorumu sanki onları tanıyor gibiydi. Araştırma süresince onları takip mi etmişti? Birkaç sayfa

okuyup onları nasıl bu kadar iyi analiz etmiş, açıklarını nasıl bu kadar kolayca bulmuştu ki? **DANIŞMANLAR KONUYA HAKİM VE DENEYİMLİ KİŞİLERDİR.**

Bir süre sonra editör genç yazarların araştırmasının akıbetini merak etmiştir. Sekreter Hanım arayıp sorduğunda yazarlıktan ümitlerini kesip gündelik hayatlarına dönmeye karar verdiklerini öğrenir. Oysa daha önce birçok yazarla tanışan dergi sekreteri ve editör enerjilerini ve yazar olma isteklerini çoktan fark etmiştir bile. İhtiyaçları olan motivasyondur. Sekreter hiç üşenmeden, araştırmaya olan sevdasıyla anlatır genç yazara. Düzeltmenin reddetmekten çok farklı olduğunu, araştırmanın konusunun beğenildiğini ancak bir miktar daha emek gerektiğini, yoksa o güne kadar harcadıkları emeğin de boşa gideceğini anlatır usanmadan. **ARAŞTIRMANIN HER AŞAMASINDA MOTİVASYONA İHTİYAÇ VARDIR, HER YAZARIN MOTİVASYONU FARKLİDİR.**

Tüm araştırmacıların ortak kararıyla yazı tekrar gözden geçirildi. Düzeltmelerden sonra sevdalıya bakım yapılmış gibiydi, başka bir güzel görünmekteydi gözlerine. Bu kez gururla tekrar dergiye takdim ettiler. Ve yayınlanma kararı çıkmıştı. Uzmanlar dergide sevdalarını görünce düzeltme önerilerini uzun uzun yazan danışmanlara, kendilerini merak eden editöre ve sabırla kendilerine durumu açıklayan dergi sekreterine şükran duyarak gerçek bir yazar gibi hissettiler kendilerini. **YAZAR DANIŞMANLARDAN OLDUĞU KADAR, DERGİNİN HER BİRİMİNDE ÇALIŞANLARDAN BİLİME MERAK, YAPICI ELEŞTİRİ VE İYİ NİYET BEKLER.**

Birkaç araştırma daha yaparlar peş peşe. Onlar uzman olduktan sonra uzmanlık eğitimi aldıkları hastaneye akademisyen-eğitici atanmıştır. Bazen onu ararlar sevdalarını anlatmak için, çekinerek. Ama hastanenin birçok çalışanı gibi yardımsever ve iyi niyetlidir eğitici. Danışmandır: bilgili, özverili, çalışkan diğer danışmanlar gibi. Yardımını esirgemez genç yazarlardan günün her saatinde. Onlardan sonra asistanlığa başlayan meslektaşlarının ne kadar şanslı olduğunu düşünürler çoğu zaman. **ARAŞTIRMAYA YÖNLENDİRECEK BİR EĞİTİCİNİN VARLIĞI ÖNEMLİDİR.**

Bazı araştırmalar sırasında hayatın telaşına dalar biri, bazen de diğeri. Ama devam ederler yollarına. Her danışman yorumu yeni bir şeyler öğretir, yeni bakış açıları sağlar onlara. Bazı eleştiriler gerçekten acımasızdır. Ama sevdaları giderek güzelleşmektedir. Bir gün reddedilen makaledeki değerlendirmeden çok daha ağır gelen bir danışman yorumu alırlar. Sadece "Yayınlanması uygundur" yazmıştır danışman. "Mutlaka söylenecek bir şeyler olmalıydı" diye düşünürler. "İyi tasarlanmış", "Yetersizlikleri şunlardı". Her şey olabilirdi ama bir yorum yapsaydı diye geçer akıllarından. Bu kez danışmandan önemli bir ders daha almışlardır farkında bile olmadan. **YAZAR ARAŞTIRMASINA DEĞER VERİLDİĞİNİ İNCELENDİĞİNİ BİLMEK İSTER, DANIŞMANDAN OLUMLU YA DA OLUMSUZ AYRINTILI BİR DEĞERLENDİRME BEKLER.**

Artık dergilerin özelliklerini, danışmanların nasıl seçildiğini, dergilerin farklı indekslere nasıl girdiğini merak etmeye başladılar. Daha önce dergi editörlüğü yapmış bir büyüğüyle tanıştı yazarlardan biri. Yazılarından birkaçını gösterdi ona. Editör içindeki bitip tükenmek bilmeyen araştırma aşkıyla ilgi gösterdi genç yazara (Editörler işlerini çok seviyorlardı galiba!). Artık uçsuz bucaksız diye tanımladıkları uluslararası dergilere yazı göndermeleri gerektiğini, akademik alanda çok başarılı olabileceklerini söylüyordu. Bu onun için inanılmaz bir şeydi. Arkadaşlarıyla paylaştı bu sözleri. Arkadaşları çok şanslı olduğunu söylediler yeni yetme yazara. **BİRÇOK YAZAR İÇTEN İÇE İYİ ARAŞTIRMA YAPABİLDİĞİNİ DUYMAK İSTER. BUNU BİR EDITÖR VEYA DANIŞMANDAN DUYMAK İSE ÇOK DAHA DEĞERLİDİR.**

Karar verdi. Olgu sunumu ile denemeliydi kendisini. İlk kez yabancı dilde yazdı olgu sunumunu. Olgu sunumlarının nadir görülen vakalardan oluştuğu söylenirdi ya hep. O zaman "türban iğnesi aspirasyonu olgusu" hiç görülmeyen bir ülkedeki dergiye gönderilirse kesinlikle yayınlanacağını düşündü. Danışmanlardan birisi ilgi çekici bulurken bir diğeri "Bu bizim sorunumuz değil, ülkemizde bilime katkısı olmaz, yayınlanması uygun değildir" yazmıştı. Editör ek bir hakem görüşüne daha ihtiyaç olduğunu ifade ediyordu. Ve red cevabı aldılar. Sonuç: yeni ve çok önemli bir danışman

dersi; ARAŞTIRMA GÖNDERİRKEN DERGİNİN İLGİ ALANI DİKKATLİ SEÇİLMELİDİR. Aslında bu yabancı hakemler bilimin evrenselliğinin farkında değil miydi acaba?

Uygun gören danışmanın önerileri ve dil redaksiyonundan geçirilmiş olan makale hızla İslam ülkelerinde yayınlanan uluslararası bir dergiye gönderildi. Yılmak yoktu artık. Yazı baskıdaydı, inanamadılar. Yeni bir ders daha: BİR DERGİNİN KABUL ETMEDİĞİ MAKALE UYGUN BİR BAŞKA DERGİDE YAYINLANABİLİR.

Yakın bir tarihte uzmanlık aldıkları hastane dergisinde yayınlanan araştırmalarından biri sözlü bildiri olarak sunuldu. Aile Hekimliği alanında şöhretli bir derginin editörünün söz alarak "Aile Hekimliği alanında yapılan bu araştırmanın neden kendi alanına ait bir dergide yayınlanmadığını" sorması önemli bir geribildirimdi. Bu geribildirim artık akademisyen olmak için daha aktif çalışmaları gerektiğini, yazılarının pek de fena sayılmayacağını hissettirdi. Araştırma sevdasıyla kendiliğinden gelişen dosyalarını da gözden geçirme ihtiyacı oluşturdu. DANIŞMAN VE EDİTÖRLER BİR SORULARIYLA BİLE YAZARDA FARKLI UFUKLAR AÇABİLİR.

Artık danışmanlığın ne kadar özveri, emek gerektiren bir iş olduğunu, danışmanların onca işleri arasında sadece gönüllülük esasına göre makale değerlendirdiklerini öğrendiler. Danışmanlardan öğrenilecek daha çok şey olduğunu düşündüler, bunlar sadece bir kısmı. Belki danışmanların da zaman zaman motivasyona ihtiyaç duyabileceğini hissettiler. En önemlisi acımasız olmadıklarını, amaçlarının bilime ve araştırmaların en iyi şekilde sunulmasına hizmet etmek olduğunu öğrendiler. Kendileri gibi araştırma aşığı meslektaşlarının acımasız olabileceğini düşündükleri için utanç duydular. Dergi çalışanları ve danışmanların önünde saygıyla eğilerek bu yeni yazarların aldıkları esas dersi onların adına ifade etmek istiyorum. KONUYA HAKİM BİR ELEŞTİRMEN TARAFINDAN ÖZENLE HAZIRLANAN BİR DEĞERLENDİRME FORMU ÖZELLİKLE YENİ BAŞLAYAN ARAŞTIRMACILAR İÇİN KİTAPLARDAN ÖĞRENEMEYECEKLERİ KATKILAR SAĞLAR(6).

Geçtiğimiz aylarda bu ekip ilk danışman-akademisyenini sundu. Gündelik hayatın telaşına dalmadan en azimli çalışanı. Gurur duydular, çok mutlu oldular. Kim bilir bir gün belki de birkaç danışman ve editör de çıkabilir. Serüven devam ediyor. Yepyeni sevdalarla...

KAYNAKLAR:

1. Gökçe Kutsal Y., Karahan S. *Bilimsel Dergilere ve Makalelere Genç Bakış "Araştırma Görevlisi ve Uzman Hekim Perspektifi"*. içinde: Yılmaz O (Ed): *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık-2008*, Openajans Ankara, 2008, s:166-74.
2. du Prel JB, Röhrig B, Blettner M *Critical appraisal of scientific articles: part 1 of a series on evaluation of scientific publications*. *Dtsch Arztebl Int*. 2009; 106:100-5
3. Gökçe Kutsal Y, Prof. Dr. Aslan D, Özyurt S, Yılmaz O. *Süreli YayınYazarı ve Okuru Ne İster?* içinde: Yılmaz O (Ed): *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık-2011*, Aves Yayıncılık Ankara, 2011, s:51-6.
4. Ian Rowlands and Dave Nicholas. *The changing scholarly communication landscape: an international survey of senior researchers* *Learned Publishing* 2006; 19: 31-55
5. Aşut Ö. *Editör Görev ve Sorumlulukları ve Birinci Basamak Sağlık Hizmeti Yayıncılığı*. içinde: Yılmaz O (Ed): *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık-2011*, Aves Yayıncılık Ankara, 2011, S:72-8.
6. Töreci K: *Tıpta yayın etiği (bizden de örneklerle)*, ANKEM Derg 2010;24(Özel Ek): 1-41.
7. *Authors, writers, and editors. Occupational Outlook Handbook, 2010-11 Edition* <http://www.bls.gov/oco/ocos320.htm>